

deikommissgodsbesidderne har besluttet at benytte sig af den Adgang til at blive frie Ejere af deres Godser, som her gives. Der vil derefter være Tid til at afvente Konjunkturernes Falden og saa, naar Tiden er belejlig, at bringe denne Jord ved Hjælp af disse Penge i Landarbejders Besiddelse; det vil ligge rede og være for Haanden, lige saa snart Konjunkturerne tillader; at det kan træde i Kraft.“

Ærede Medlemmer vil altsaa se af den højtærede Justitsministers egne Udtalelser, at han har ikke den Opfattelse, at det haster med denne Sag, vi har god Tid til at vente. Vi siger derfor fra vor Side: Lad os vente noget med at afgøre denne Sag, saa at den kan blive afgjort paa en mere grundig Maade, end Tilfældet er ved det foreliggende Lovforslag. Saaledes som man her afgør den, mener vi, at den nærmest bliver forkludret. Og naar den højtærede Minister selv siger, at der neppe bliver Brug for Jorden lige straks, men først i Løbet af 20 Aar — jeg vil nu haabe, at det skal ske noget tidligere —, saa er der Tid til at gennemføre den grundige Løsning af Spørgsmaalet, som vi med Sikkerhed gaar ud fra, at Folket her i Landet kræver.

Den højtærede Minister har gjort gældende, at det socialdemokratiske Lovforslag var af den Beskaffenhed, at det i alt Fald juridisk set ikke kunde holde. Der er skrevet megen juridisk Litteratur angaaende hele denne Sag; Spørgsmaalet om Len og Stamhuse er en gammel Sag, som ikke er blevet diskuteret nær saa meget i den nyere Tid som i tidligere Tid, da Mænd som Grundtvig og Tscherning talte om Sagen. Jeg skal henvise til de store Forhandlinger i den grundlovgivende Rigsforsamling, Grundtvigs Udtalelse, hvori han benægtede Herremændenes Ret til Jorden paa deres Godser, Afstemningen i den grundlovgivende Rigsforsamling, som gik imod et Ændringsforslag, ifølge hvilket man vilde have indsat i Grundloven den Bestemmelse, at dette Forhold kun skulde kunne ordnes med alle berettigedes Samtykke. Man gik meget vidt den Gang, og mange af de gode Argumenter, som vi fra vor Side har fremført for en anden og bedre Ordning af denne Sag, har vi hentet i den Litteratur, som stammer fra de Tider.

Det er til Trods for al Lovlære, alt Juristeri, saaledes, at det, naar man følger en dansk Herregaards Historie tilbage til den ældste Tid, meget ofte viser sig, at den har sin Oprindelse i de stores

Magt til at øve Vold overfor de smaa. Ifølge det foreliggende Lovforslag tillader Staten sig at tage, skal vi sige, den Værdi, som den finder for godt. Nu finder den for godt at tage 20 pCt. for Ikke-Hjemfaldsgodser og 25 pCt. for Hjemfaldsgodser, man kunde tænke sig, at man naaede til at tage 50 pCt. eller mere, det er i Virkeligheden ganske vilkaarligt; men een Ting er givet, at man derved ogsaa fra de tre andre Partiers Side har anerkendt Samfundets Andelsret med Hensyn til disse Godser. Det er altsaa denne Ret, som vi i vort Forslag søger i højere Grad at faa praktiseret, idet vi beder Tinget om ikke at vedtage det foreliggende Lovforslag, men at vente med Sagens Afgørelse, indtil der, hvad forhaabentlig vil ske, kommer bedre Tider for Løsningen af dette Spørgsmaal.

Med Hensyn til den juridiske Side, som ogsaa var paa Tale i Landstinget, vil jeg sige, at det er jo ikke alle Jurister, som er enige i Justitsministerens Forsvar for Herremændenes Ejendomsret til Jorden paa deres Godser. I tidligere Tider har, som sagt, adskillige udtalt sig paa en anden Maade. Jeg nævnedes ved Sagens første Behandling en Artikel i „Ugeskrift for Retsvæsen“, forfattet af Overretssagfører Vallø, saa vidt jeg kan bedømme den, en meget grundig, klar og god Artikel. Jeg citerede den Gang nogle Udtalelser af Vallø, og jeg vil ogsaa gerne citere et Par Udtalelser her i Forbindelse med Omtalen af den rent juridiske Side af Sagen. Overretssagfører Vallø siger:

„Med disse elementære Grundsætninger som Udgangspunkt synes det ikke vanskeligt at afgøre Ejendoms spørgsmaalet ved vore danske Len. Det er Godser, som af Staten er overdragne med en meget udstrakt arvelig Brugs- og Benyttelsesret til en Person efter en nærmere bestemt Arvefølgeorden; saa længe nogen af denne arveberettigede Slægt er tilovers, gaar Lenet over til ham, men naar den sidste dør, falder Lenet tilbage til Staten, som da har fuldstændig Raadighed derover, men derimod ikke til den sidste Besidders Bo eller andre ikke lensarveberettigede Arvinger. Altsaa Staten er Ejer.“

Altsaa Staten er Ejer, siger han, og med Hensyn til Spørgsmaalet om den successionsberettigede, den arveberettigede Slægt siger han senere: „Successor har kun en meget betinget Ret til at blive Besidder og mellem disse Betingelser den, at Staten ikke renoncerer paa sin Ejendomsret til Fordel for Besidderen. Sker